

2020

Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

© Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego 2020

Biuro Prewencji

al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa

T: +48 22 592 64 10

E: bp@krus.gov.pl

www.krus.gov.pl

Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym

Warszawa 2020

Spis treści

List Prezesa KRUS	5
Organizacja pracy	7
Siedlisko gospodarstwa rolnego	7
Stan psychofizyczny rolnika	8
Organizacja pracy	9
Ochrona przeciwpożarowa	10
Ochrona środowiska naturalnego	10
Użytkowanie ciągników, maszyn i innych urządzeń oraz narzędzi rolniczych	11
Użytkowanie urządzeń i instalacji elektrycznych	13
Transport rolniczy	14
Stosowanie niebezpiecznych i szkodliwych substancji chemicznych	15
Środki ochrony roślin	15
Paliwa, olej napędowy, benzyna, smary, rozpuszczalniki	16
Nawozy sztuczne	17
Obsługa zwierząt gospodarskich	18
Profilaktyka chorób odzwierzęcych	19
Prace na wysokości lub w zagłębieniach	20
Pozyskiwanie i obróbka drewna	22
Postępowanie w razie wypadku przy pracy rolniczej	24

Szanowni Rolnicy,

przekazuję Państwu do zapoznania się oraz stosowania zaktualizowane *Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym*, opracowane w porozumieniu z Radą Ubezpieczenia Społecznego Rolników, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministrem Rodziny i Polityki Społecznej oraz Ministrem Zdrowia. Dokument ten zawiera rekomendacje dotyczące wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia pracujących w nim osób oraz sposobów wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą, stosowanie których zmniejsza ryzyko wypadków przy pracy rolniczej i rolniczych chorób zawodowych.

Potrzeba aktualizacji zasad wynikała z prowadzonych przez Kasę analiz na temat przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy oraz rolniczych chorób zawodowych, a także dużych zmian w sektorze rolniczym jakie nastąpiły po akcesji do UE. Włączenie Polski do jednolitego rynku europejskiego doprowadziło do szeregu istotnych zmian w technologii produkcji rolniczej oraz zmodernizowania gospodarstw rolnych, m.in. modernizacji infrastruktury i parku maszynowego. Wyeliminowano część zagrożeń wcześniej identyfikowanych w gospodarstwach rolnych, ale pojawiły się nowe, które wzięto pod uwagę w przedkładanym opracowaniu.

Kasa od wielu już lat wskazuje mieszkańcom wsi przykłady prostych, bezkosztowych sposobów minimalizacji ryzyk wypadkowych oraz zachęca rolników do eliminowania zagrożeń i stosowania rozwiązań poprawiających komfort i bezpieczeństwo pracy. Działania prewencyjne Kasy na rzecz zmniejszenia liczby wypadków przy pracy i chorób zawodowych, polegające na upowszechnianiu *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* oraz wiedzy o zagrożeniach wypadkowych związanych z działalnością rolniczą, przyczyniły się do 80% spadku liczby zgłaszanych wypadków, a także do zmniejszenia liczby wypadków śmiertelnych i obniżenia wskaźnika wypadkowości, tj. liczby wypadków przypadającej na 1000 osób ubezpieczonych w KRUS, z 24,6 w 1993 roku do 8,5 w 2019 roku.

Poprawa bezpieczeństwa pracy rolników indywidualnych to m.in. skutek wieloletniego oddziaływania Kasy oraz innych instytucji i organizacji społecznych na świadomość mieszkańców wsi, a także stałego monitorowania zagrożeń w gospodarstwach rolnych i natychmiastowego reagowania na nie. Polska jest doskonałym przykładem na to, że systematycznie prowadzone działania prewencyjne przynoszą doskonałe efekty. Jestem przekonana, że stosowanie na co dzień zaktualizowanych *Zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym* sprawi, że będziecie Państwo zdrowsi i bezpieczniejsi w swoim miejscu życia i pracy.

Prezes
Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
(-) Aleksandra Hadzik

w porozumieniu z:

Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi
(-) Grzegorz Puda

Minister Rodziny i Polityki Społecznej
(-) Marlena Małag

Ministrem Zdrowia
(-) Adam Niedzielski

Przewodniczącą
Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników
(-) Elżbieta Miziołek

Organizacja pracy

Siedlisko gospodarstwa rolnego

1. Oddzielić część mieszkalną gospodarstwa od produkcyjnej w taki sposób, by dzieci oraz osoby postronne nie mogły tam wejść bez wiedzy rolnika. Wydzielić miejsce do zabawy dzieci i odpoczynku rodziny. W miarę możliwości należy również zorganizować odrębny wjazd do części produkcyjnej.
2. Zabezpieczyć siedlisko gospodarstwa rolnego przed dostępem niepowołanych osób oraz dzikich i bezpańskich zwierząt.
3. Dla zwierząt domowych (np. psów, ptactwa) wydzielić i ogrodzić odpowiednie wybiegi, uniemożliwiając im przedostanie się poza wyodrębniony teren.
4. Dbać o ład i porządek w obejściu gospodarstwa, wyznaczyć i utwardzić ciągi komunikacyjne, zniwelować lub oznaczyć nierówności terenu, a także zapewnić odprowadzenie wód opadowych i właściwe oświetlenie. Śliskie miejsca posypywać popiołem, żwirem lub piaskiem.
5. Zabezpieczyć gospodarstwo w agregat prądowórczy, który w przypadku awarii i przerw w dostawie prądu elektrycznego zapewni ciągłość procesów technologicznych.
6. Odpowiednio wypoziomować teren podwórza tak, by woda opadowa swobodnie spływała poza obejście. Wodę z dachów budynków w miarę możliwości skierować systemem rynien i rur do zbiorników, a następnie wykorzystywać do ochrony przeciwpożarowej i nawadniania.
7. Studzienki, zbiorniki, kanały i inne otwory technologiczne zabezpieczyć szczelnymi pokrywami lub barierkami ochronnymi. Większe zbiorniki, np. na ścieki bytowe lub gnojowicę należy otoczyć ogrodzeniem z wejściem zamkniętym na klucz.
8. Budynki gospodarcze, inwentarskie, garaże, wiaty i inne:
 - a. powinny posiadać sprawną instalację elektryczną i odgromową wykonaną i konserwowaną przez wykwalifikowanego specjalistę;
 - b. drzwi w budynkach inwentarskich i gospodarczych należy wyposażyć w elementy zabezpieczające przed samoczynnym zamknięciem;
 - c. w miarę możliwości należy usunąć istniejące w budynkach progi, a jeśli to niemożliwe – oznakować je, podobnie jak nisko zamieszczone nadproża, stosując odpowiednie barwy ostrzegawcze (np. ukośne czarno-żółte pasy); nie stosować progów w nowobudowanych pomieszczeniach inwentarskich;
 - d. schody i rampy należy wyposażyć w poręcze lub barierki zabezpieczające przed upadkiem z wysokości;

- e. w pomieszczeniach budynków inwentarskich i garażach należy zapewnić właściwe, równomierne oświetlenie i wentylację; włączniki światła i wentylacji umieszczać przy każdym wejściu;
- f. pomieszczenia inwentarskie i gospodarcze powinny być wyposażone w apteczki i podręczny sprzęt gaśniczy, a miejsca ich przechowywania powinny być właściwie oznakowane i łatwo dostępne;
- g. w pomieszczeniach inwentarskich, w których znajdują się poddasza użytkowe, otwory w stropach i ścianach służące do zrzucania pasz i słomy, należy zabezpieczać balustradami składającymi się z poręczy ochronnych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1 m i listew zaporowych o wysokości co najmniej 0,15 m licząc od poziomu stropu poddasza; w połowie wysokości między poręczą a listwą zaporową powinno się umieszczać poręcz pośrednią lub przestrzeń tę wypełnić w sposób zabezpieczający przed wypadnięciem;
- h. w pomieszczeniach inwentarskich, w których występują hale udojowe z kanałami udojowymi, na ciągach komunikacyjnych szczególnie narażonych na wodę lub odchody zwierzęce, a także przy schodach stosować poręcze lub barierki oraz podłoga o właściwościach antypoślizgowych; w przypadku występowania zmian poziomu powierzchni zamieszczać informacje o zagrożeniu, tj. „uwaga wzniesienie” lub „uwaga uskok”;
- i. budynki inwentarskie zabezpieczać przed dostępem zwierząt domowych i poddawać okresowej dezynfekcji, dezynsekcji, a w razie konieczności również deratyzacji;
- j. włazy pionowe (ścienne) na strychy powinny posiadać uchwyty do zamocowania drabiny, ułatwiające bezpieczne wejście i zejście; należy również zamocować uchylną barierkę zabezpieczającą osobę pracującą na strychu przed upadkiem z wysokości;
- k. na potrzeby higieniczno-sanitarne należy wygospodarować pomieszczenie lub jego część z dostępem do bieżącej wody i środków do dezynfekcji rąk;
- l. konieczne jest wydzielenie i oznaczenie miejsca do składowania materiałów niebezpiecznych.

Stan psychofizyczny rolnika

1. Prace w gospodarstwie rolnym powinny wykonywać osoby dorosłe, zdrowe i posiadające odpowiednie kwalifikacje (w przypadku niektórych czynności udokumentowane stosownymi zaświadczeniami).
2. Wykonywana praca powinna być adekwatna do możliwości i stanu zdrowia człowieka, a jej czas i tempo dostosowane do indywidualnych predyspozycji. Podczas pracy należy stosować przerwy na odpoczynek i regenerację.
3. Nie należy wykonywać pracy po spożyciu alkoholu i innych substancji o podobnym działaniu.
4. Przyjmując lekarstwa należy bezwzględnie przestrzegać zaleceń lekarzy i wskazań znajdujących się w załączonej ulotce. Jeśli preparat wpływa na stan psychofizyczny

lub jeśli występują spowodowane innymi przyczynami problemy z koncentracją, zmęczenie czy senność nie powinno się obsługiwać maszyn i urządzeń, pracować na wysokości ani ze zwierzętami.

5. W miarę możliwości należy regularnie kontrolować stan zdrowia i stosować wskazania lekarzy.

Organizacja pracy

1. Prace w gospodarstwie rolnym należy planować z wyprzedzeniem, by wyeliminować ich spiętrzenie i towarzyszący temu pośpiech, a także uwzględnić w czasie dnia pracy przerwy na odpoczynek oraz regularne spożywanie posiłków i napojów.
2. Stosować odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej zabezpieczające przed szkodliwymi czynnikami środowiska pracy, takimi jak:
 - a. hałas – ochronniki słuchu: nauszники lub wkładki przeciwhałasowe;
 - b. czynniki chemiczne – odzież ochronna, obuwie ochronne, rękawice i okulary ochronne oraz maski, półmaski ochronne z wymiennymi wkładkami filtrującymi lub pochłaniającymi;
 - c. wysoka temperatura i oślnienie podczas spawania – tarcze i przyłbice spawalnicze lub okulary ochronne, fartuch ochronny, odpowiednie rękawice i obuwie;
 - d. pyły drażniące lub alergizujące – maski, półmaski filtrujące i okulary ochronne.
3. W czasie upałów osłaniać ciało przed nadmiarem słońca i spożywać duże ilości płynów.
4. Podczas prac zbiorowych (przy zaangażowaniu min. 2 osób) należy ustalić jasny sposób porozumiewania się.
5. By zapobiec monotonii i przeciążeniom układu ruchu, w ciągu dnia roboczego należy w miarę możliwości planować różnorodne prace.
6. Podczas podnoszenia i przenoszenia ciężarów przestrzegać określonych norm właściwych dla kobiet i mężczyzn, które wynoszą:
 - a. przy pracy stałej odpowiednio:
 - 12 kg dla kobiet,
 - 30 kg dla mężczyzn,
 - b. przy pracy dorywczej odpowiednio:
 - 20 kg dla kobiet,
 - 50 kg dla mężczyzn.
7. Wyposażyć gospodarstwo w transportowe urządzenia pomocnicze (wózki, taczki, podnośniki itp.) oraz sprawne narzędzia niezbędne do bieżącej obsługi maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarstwie.

Ochrona przeciwpożarowa

1. Obiekty powinny być wyposażone w gaśnice przenośne lub przewoźne, spełniające wymagania Polskich Norm będących odpowiednikami norm europejskich (EN). Rodzaj gaśnic powinien być dostosowany do grup pożarów, które mogą wystąpić w danym obiekcie.
2. Pomieszczenia, w których przechowywane są substancje łatwopalne i skrajnie łatwopalne, powinny być właściwie oznakowane i wyposażone w odpowiedni podręczny sprzęt gaśniczy, tj. gaśnice, skrzynie z piachem, koce gaśnicze.
3. Wyposażyć miejsca omłotów, stertowania i kombajnowania w gaśnice oraz w razie potrzeby w sprzęt do wykonywania pasów ograniczających rozprzestrzenianie się pożaru.
4. Produkty roślinne należy składować w sposób uniemożliwiający ich samozapalenie.

Ochrona środowiska naturalnego

1. Nie dopuszczać do ryzyka zanieczyszczenia wód przez nawozy, środki ochrony roślin, paliwa i inne substancje wykorzystywane w produkcji rolniczej, tj. przechowywać je w szczelnych zbiornikach i zachować wymaganą odległość miejsc składowania od ujęć i cieków wodnych.
2. Utworzyć strefę buforową, zakładając pasy zadrzewień i nasadzeń wokół zabudowań mieszkalnych i siedliska gospodarstwa.
3. Bezwzględnie zabrania się wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, ścierniskach, nieużytkach rolnych, rowach, trzcinowiskach i szuwarach.
4. Odpady komunalne powinny być gromadzone w przystosowanych do tego zbiornikach, które należy utrzymywać w odpowiednim stanie technicznym i sanitarnym. Odpady oraz nieczystości ciekłe należy oddawać odpowiednim służbom w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami.
5. Gospodarstwo powinno się przyłączyć do istniejącej sieci kanalizacyjnej lub wyposażyć w bezodpływowy szczelny zbiornik nieczystości ciekłych, albo też w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych.

Użytkowanie ciągników, maszyn i innych urządzeń oraz narzędzi rolniczych

1. Użytkowany sprzęt rolniczy powinien posiadać znak CE, deklarację zgodności z obowiązującymi przepisami oraz instrukcję obsługi w języku polskim.
2. Bezpośrednią obsługę maszyn rolniczych należy powierzać tylko osobom znającym sposób ich działania opisany w instrukcji obsługi, oznakowanie ostrzegawcze i informacyjne oraz zapoznanym z obowiązującymi przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie ich obsługi.
3. Podczas obsługi maszyn rolniczych należy nosić odzież, obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej dostosowane do występujących zagrożeń. Odzież powinna przylegać do ciała i umożliwiać swobodę ruchów; nie może posiadać zwisających lub odstających elementów.
4. Części ruchome maszyn i urządzeń rolniczych służące do ich napędu, tj. koła pasowe, pasy, koła zębate, łańcuchy pędne, wały przegubowo-teleskopowe, przeguby, noże sieczkarni i siekaczy oraz inne podobne urządzenia znajdujące się do 2,5 m od poziomu podłogi należy osłonić w sposób zapewniający bezpieczną ich obsługę. Wały przegubowo-teleskopowe powinny być osłonięte na całej długości i wyposażone w łańcuszki stabilizujące osłonę.
5. Osłon lub innych urządzeń zabezpieczających nie wolno demontować, a w czasie pracy maszyny lub jej urządzenia napędzającego – nie wolno ich zakładać, odchyłać lub zdejmować.
6. Podczas postoju maszyn towarzyszących ciągnikom należy wyłączyć wałek przekazywacza mocy.
7. Jeżeli siłą pociągową maszyny są konie, wykonywać naprawy i inne podobne czynności dopiero po ich wyprzęgnięciu.
8. Przed uruchomieniem maszyny konieczne jest sprawdzenie prawidłowości jej działania, tj. pracy poszczególnych zespołów i urządzeń oraz stanu połączeń i osłon zabezpieczających. Maszyny należy smarować w miejscach wskazanych w instrukcji obsługi.
9. Przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac związanych z konserwacją, naprawą, regulacją czy oczyszczeniem maszyny należy bezwzględnie wyłączać napęd i zacczekać do zatrzymania jej elementów ruchomych.
10. Agregowanie i odczepianie maszyn od ciągnika powinien wykonywać kierowca.
11. Przy rozprzęganiu maszyn używanych do transportu (np. przyczep, beczkowsów) należy zabezpieczyć je przed przetaczaniem się poprzez podkładanie klinów pod koła, szczególnie gdy maszyny rozprzęga się na wzniesieniach lub nierównościach terenu.

12. Przed przystąpieniem do napraw zawieszanego na ciągniku sprzętu, należy opuścić go na podłoże lub na odpowiednią podstawkę, a następnie unieruchomić silnik ciągnika, wyjąć kluczyk ze stacyjki i zaciągnąć hamulec postojowy.
13. Zabrania się łączenia pasów pędnych nitami, drutami, śrubami lub stosowania innych połączeń nieprzeznaczonych do tego celu.
14. Sworzeń łączący zaczep maszyny lub narzędzia z belką zaczepową ciągnika rolniczego należy zabezpieczyć przed wypadnięciem odpowiednią zatyczką lub zapadką.
15. Przed uruchomieniem maszyny należy sprawdzić, czy w zasięgu działania urządzeń pędnych lub zespołów roboczych nie przebywają ludzie lub nie znajdują się pozostawione narzędzia np. klucze, młotki.
16. W czasie pracy maszyny nie wolno z niej schodzić, wchodzić, wskakiwać lub zeskakiwać, stawać na dyszlach, zaczepach i ramach maszyny.
17. Zabronione jest przebywanie między ciągnikiem (siłą pociągową) a maszyną współpracującą w czasie pracy agregatu oraz postoju, jeżeli silnik nie został unieruchomiony.
18. Po każdym zatrzymaniu ciągnika i maszyny współpracującej kierowca przed zejściem z siedziska powinien wyłączyć napęd wałka przekładnikowego, wyłączyć silnik oraz zaciągnąć hamulec ręczny.
19. Nie używać silników i ciągników do napędu maszyn rolniczych, które konstrukcyjnie nie są do tego przystosowane.
20. Przy wsuwaniu i wysuwaniu kosy z przyrządu tnącego należy zachować środki ostrożności. Kosę po wyjęciu z przyrządu tnącego trzeba przechowywać w specjalnym ochroniaczu.
21. Przed przystąpieniem do naprawy wykonywanej pod uniesioną skrzynią ładunkową przyczepy, należy dodatkowo zabezpieczyć skrzynię przed samoczynnym opadnięciem.
22. W przypadku konieczności uzupełnienia powietrza w kole, aby zapobiec uderzeniu przez ewentualne wystrzelenie pierścienia zabezpieczającego oponę, ustawić się obok i upewnić, czy naprzeciw pompowanego koła nie znajduje się inna osoba. Ponadto należy kontrolować poziom ciśnienia w oponie i nie dopuścić do przekroczenia jego dopuszczanej wartości.
23. Ciągniki kołowe pracujące na pochyłościach powinny być wyposażone w bezpieczne kabiny lub ramy ochronne.
24. Podczas obsługi urządzeń z ruchomymi elementami roboczymi (tnącymi, gnio-tącymi, rozdrabniającymi) należy bezwzględnie unikać manipulowania rękami w ich pobliżu, a rozdrabniany materiał można przesuwając wyłącznie za pomocą drewnianych popychaczy i łopatek dostosowanych do tego celu.

Użytkowanie urządzeń i instalacji elektrycznych

1. Instalację oraz urządzenia elektryczne powinno się użytkować zgodnie z przeznaczeniem, według wskazań producenta oraz instrukcji obsługi.
2. Niedopuszczalne jest dokonywanie we własnym zakresie przeróbek, jak też wykonywanie podłączeń prowizorycznych.
3. Naprawy instalacji elektrycznej należy zlecać osobom wykwalifikowanym.
4. Przewody elektryczne powinny być łączone wyłącznie za pomocą gniazd i wtyków. Izolacja przewodów nie może być uszkodzona (popękana, przecięta).
5. Po naładowaniu rozruchowych akumulatorów kwasowo-ołowiowych, należy montować je w pojazdach (ciągnikach, samochodach i maszynach samojezdnych) po upływie czasu całkowitego ich odgazowania podanego w instrukcji obsługi.
6. Stosować instalację elektryczną z zabezpieczeniem różnicowo-prądowym i nadmiarowo-prądowym.
7. Przenośne źródła oświetlenia elektrycznego zasilać napięciem bezpiecznym, tj. nie wyższym niż 24 V.
8. Podczas obsługi wyposażonych w silniki elektryczne maszyn i urządzeń znajdujących się w pomieszczeniach wilgotnych, należy używać hermetycznych przewodów, wtyczek i gniazd umożliwiających stosowanie zerowania bądź uziemienia.
9. W przypadku dłuższych przerw w eksploatacji silników elektrycznych, przed ponownym ich uruchomieniem należy sprawdzić prawidłowość połączeń przewodu zerującego w gniazdach wtykowych i wtyczkach.
10. Silniki elektryczne, włączniki i wyłączniki, gniazda bezpiecznikowe, punkty świetlne, tablice rozdzielcze i inne połączenia elektryczne zabezpieczać przed pyłem, wilgocią, olejami napędowymi, gazami i innymi czynnikami mogącymi powodować porażenie prądem.
11. Zabezpieczać przed mechanicznym uszkodzeniem i przecięciem przewody elektryczne rozłożone na nawierzchni podwórzy, ciągów komunikacyjnych.

Transport rolniczy

1. Osoby kierujące ciągnikami, samojezdnymi maszynami rolniczymi oraz ciągnikami z zawieszanymi, półzawieszanymi i przyczepianymi maszynami i narzędziami rolniczymi, a także innymi pojazdami powinny posiadać odpowiednie uprawnienia oraz przestrzegać prawa o ruchu drogowym.
2. Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. Liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym.
3. Niedopuszczalne jest przewożenie zarówno osób, jak i ciężkich czy ostrych przedmiotów na transportowanych ziemiopłodach i innych ładunkach.
4. Wchodzenie i schodzenie z przyczep lub wozów niewyposażonych na stałe w drabinki lub stopnie powinno odbywać się przy użyciu drabiny przewożonej na przyczepie lub wozie.
5. Ciągnik i przyczepa powinny mieć zawsze sprawną i widoczną sygnalizację świetlną oraz trójkąt wyróżniający pojazd wolnobieżny, a także posiadać aktualne badania techniczne i ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej.
6. Ładunek nie może powodować przekroczenia dopuszczalnej masy całkowitej lub dopuszczalnej ładowności pojazdu. Ładunek na pojeździe umieszcza się w taki sposób, aby:
 - a. nie powodował przekroczenia dopuszczalnych nacisków osi pojazdu na drogę;
 - b. nie naruszał stateczności pojazdu;
 - c. nie utrudniał kierowania pojazdem;
 - d. nie ograniczał widoczności drogi lub nie zasłaniał świateł, urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych tablic albo znaków, w które pojazd jest wyposażony.
7. Materiały objętościowe, takie jak słoma czy siano, powinno się układać na przyczepie tak, aby nie utrudniały kierowania pojazdem podczas transportu (maksymalna wysokość to 4 m od podłoża, a szerokość – 2,55 m).
8. Ładunek sypki umieszczać tylko w szczelnej skrzyni ładunkowej, zabezpieczonej dodatkowo odpowiednimi zasłonami uniemożliwiającymi wysypywanie się towaru na drogę.
9. Przewóz zwierząt powinien odbywać się w specjalnie do tego celu przystosowanych pojazdach (przyczepach, naczepach), zapewniających dobrostan transportowanym osobnikom.
10. Przy przewożeniu długich elementów tylną burtę przyczepy należy zdjąć lub zamocować tak, aby nie zasłaniała tylnych świateł, a także oznakować koniec ładunku.
11. Zabrania się umieszczania wewnątrz i na zewnątrz pojazdu wystających spiczastych albo ostrych części lub przedmiotów, które mogą spowodować uszkodzenie ciała osób jadących w pojeździe lub innych uczestników ruchu.

Stosowanie niebezpiecznych i szkodliwych substancji chemicznych

Środki ochrony roślin

1. Pracy wymagającej kontaktu ze środkami ochrony roślin nie mogą wykonywać: dzieci i młodzież poniżej 18 lat, kobiety ciężarne, osoby cierpiące na choroby układu nerwowego, padaczkę, gruźlicę, choroby przewodu pokarmowego, wątroby, nerek, choroby psychiczne, a także alkoholicy.
2. Do pracy ze środkami ochrony roślin nie wolno przystępować na czczo, a także po spożyciu alkoholu w przeddzień i/lub w dniu pracy.
3. Osoby stosujące środki ochrony roślin i wykonujące zabiegi muszą posiadać odpowiednie szkolenia potwierdzone aktualnym zaświadczeniem lub innym dokumentem potwierdzającym uprawnienia do stosowania pestycydów.
4. Środki ochrony roślin należy stosować zgodnie z treścią etykiety producenta i w taki sposób, aby nie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w tym przeciwdziałać zniesieniu tych substancji na obszary i obiekty niebędące celem zabiegu. Ponadto należy planować ich stosowanie w czasie, gdy na obszarze objętym zabiegiem nie będą przebywać ludzie.
5. Zabrania się przewożenia ludzi, zwierząt, żywności, płodów rolnych i paszy wraz ze środkami ochrony roślin.
6. Rozładunek przewożonych środków ochrony roślin przeprowadzać w miejscach z utwardzoną nawierzchnią, aby umożliwić zebranie ewentualnych wycieków lub rozproszeń za pomocą materiałów absorbujących.
7. Magazyn środków ochrony roślin:
 - a. powinien znajdować się z dala od budynków mieszkalnych i inwentarskich, stodoł, spichlerzy i innych magazynów, a także z dala od studni i ujęć wody pitnej oraz być niedostępny dla dzieci i osób postronnych/trzecich;
 - b. powinien posiadać nieprzepuszczalną, łatwo zmywalną nawierzchnię podłogi, umożliwiającą dokładne i szybkie usunięcie środka w razie jego rozlania lub rozsypania, a także własną mechaniczną wentylację i oświetlenie uruchamiane z zewnątrz;
 - c. w miarę możliwości powinien być wyposażony w instalację kanalizacyjną bezodpływową z urządzeniem do neutralizacji ścieków;
 - d. winien posiadać sprawną instalację elektryczną, najlepiej gazo- i pyłoszczelną;

- e. środki ochrony roślin powinny być w nim przechowywane w oryginalnych opakowaniach, posiadających etykietę producenta, w temperaturze podanej na etykiecie, a także w sposób uniemożliwiający kontakt z produktami spożywczymi i paszą;
 - f. środków ochrony roślin nie należy przechowywać w opakowaniach zastępczych, a ponadto powinny być one zabezpieczone przed przypadkowym dostępem i spożyciem przez ludzi lub zwierzęta.
8. Środki ostrożności przed, podczas i po wykonaniu zabiegu:
- a. ciecz użytkową należy sporządzać w takim miejscu, w którym ryzyko skażenia gruntu oraz wód podziemnych i powierzchniowych jest jak najmniejsze;
 - b. w obszarze wykonywania zabiegu należy rozpoznać obiekty wrażliwe i zachować strefy ochronne;
 - c. konieczne jest zapobieganie znoszeniu preparatu na obszary nieobjęte zabiegiem;
 - d. w trakcie wszystkich czynności związanych z zabiegiem powinno się używać odpowiedniej odzieży ochronnej i środków ochrony osobistej, zgodnie z informacjami i wymaganiami podanymi na etykiecie znajdującej się na opakowaniu środka ochrony roślin;
 - e. podczas wykonywania zabiegów nie wolno spożywać posiłków i napojów oraz palić papierosów;
 - f. nie należy pozostawiać nieumytego opryskiwacza z niewykorzystaną cieczą użytkową – pozostałe po zabiegu resztki należy rozproszyć na opryskiwanym polu w sposób podany w instrukcji na etykiecie;
 - g. czynności związane z myciem, płukaniem zbiornika i instalacji cieczowej opryskiwacza wykonywać w bezpiecznej odległości – nie mniejszej niż 30 m – od studni, zbiorników i cieków wodnych, studzienek kanalizacyjnych oraz obszarów wrażliwych na skażenie;
 - h. opróżnione opakowanie po dokładnym przepłukaniu należy zwrócić do sprzedawcy, u którego środek był zakupiony lub jeżeli pozwala na to etykieta można je potraktować jako odpad komunalny;
 - i. po zakończeniu pracy należy zdjąć ubrania i bieliznę, dokładnie umyć ciepłą wodą z mydłem ręce i twarz, a następnie całe ciało; odzieży ochronnej nie wolno prać z odzieżą domową;
 - j. przestrzegać okresu karencji po zastosowaniu preparatu.

Paliwa, olej napędowy, benzyna, smary, rozpuszczalniki

1. Paliwa stosowane w gospodarstwie rolnym należy przechowywać w przystosowanych do tego celu zbiornikach wykonanych z materiałów trudnopalnych, odprowadzających ładunek elektryczności statycznej oraz wyposażonych w szczelne zamknięcie i zabezpieczonych przed stłuczeniem, uszkodzeniem, zniszczeniem.

2. Dopuszczalne jest przechowywanie oleju napędowego na potrzeby własne użytkownika w zbiornikach naziemnych dwupłaszczowych o pojemności do 5000 l, spełniających wymogi przepisów przeciwpożarowych.
3. Rozpuszczalniki należy przechowywać w oryginalnych opakowaniach w pomieszczeniach garażowych, warsztatowych z ograniczonym dostępem dzieci i osób postronnych.
4. Substancje łatwopalne i skrajnie łatwopalne powinno się zabezpieczyć przed działaniem otwartego ognia, słońca i wyładowań elektrostatycznych.

Nawozy sztuczne

1. Nawozy sztuczne należy przechowywać w zamkniętym, bezpiecznym miejscu, zapewniającym ochronę produktu przed wpływem warunków atmosferycznych (słońca, deszczu itp.) oraz dostępem osób postronnych.
2. Nie powinno się przechowywać obok siebie produktów sypkich, które mogą wejść ze sobą w reakcję, np. mocznika w pobliżu nawozów saletrzanых. Wapno należy przechowywać odseparowane od nawozów.
3. Nawozy płynne powinny być składowane zgodnie z zaleceniami producenta. Należy również ograniczać wysokość stosów składowanych produktów.

Obsługa zwierząt gospodarskich

1. Prace przy obsłudze zwierząt powinny wykonywać osoby dorosłe i zdrowe, mające wiedzę na temat zachowań zwierząt i bezpiecznej ich obsługi.
2. Konieczne jest stosowanie odzieży roboczej i środków ochrony indywidualnej chroniących przed zagrożeniami ze strony obsługiwanych zwierząt.
3. Przy obsłudze zwierząt utrzymywanych w systemie otwartym oraz podczas ich wypasu w warunkach, w których występuje ryzyko ukąszenia przez kleszcze, zapewnić należy kryte obuwie, szczelną odzież ochronną w kolorze jasnym osłaniającą nogi i ręce, nakrycie głowy, środki odstraszające kleszcze oraz w celu ochrony przed kleszczowym zapaleniem mózgu – poddawać się odpowiednim szczepieniom ochronnym.
4. Zabiegi pielęgnacyjne, hodowlane i weterynaryjne na dużych zwierzętach należy wykonywać po zastosowaniu poskromu unieruchamiającego.
5. Przy obsłudze zwierząt nie wolno:
 - a. spożywać alkoholu, stosować środków odurzających lub psychotropowych ani palić tytoniu;
 - b. zbliżyć się do zwierząt bez zasygnalizowania im swojej obecności;
 - c. wykonywać nagłych ruchów mogących spłoszyć zwierzęta;
 - d. bić, głodzić i nękać zwierząt.
6. W pomieszczeniach przeznaczonych do utrzymywania zwierząt należy:
 - a. zachować ład, czystość i porządek;
 - b. zapewnić odpowiednią temperaturę, wilgotność i cyrkulację powietrza;
 - c. zapobiegać zagrzybieniu ścian i sufitów;
 - d. zapewnić oświetlenie i wentylację umożliwiające bezpieczne wykonywanie pracy przy obsłudze zwierząt;
 - e. wyznaczyć bezpieczne miejsca do przechowywania maszyn, urządzeń, narzędzi oraz odzieży ochronnej.
7. Do przeprowadzania zwierząt należy używać łańcuchów, linek i powrozów, które w razie szarpnięcia przez zwierzę nie spowodują okaleczenia rąk i innych urazów; w żadnym przypadku nie należy okręcać ich wokół dłoni.
8. W przypadku konieczności wyprowadzenia zwierząt niebezpiecznych z miejsca, w którym one przebywają, wyprowadza się je pojedynczo i stosuje mocny uwiąz, odpowiednio dla:
 - a. ogierów – ogłowie wędzidłowe lub kolec;
 - b. klaczy – kantar lub ogłowie wędzidłowe;

- c. knurów i loch – specjalną klatkę na kółkach;
 - d. buhajów poniżej 12. miesiąca życia – uwiąz i asekurację drugiej osoby;
 - e. buhajów starszych – metalowy drążek o długości około 1,5 m przymocowany do pierścienia nosowego.
9. Ogrodzenie elektryczne pastwiska należy oznaczyć tablicami ostrzegawczymi w sposób widoczny także dla osób niewykonywujących prac przy obsłudze zwierząt.
 10. Zwierzęta należy przewozić przeznaczonymi do tego celu pojazdami. Osoby konwojujące są obowiązane przebywać w miejscu oddzielnym od zwierząt, zapewniającym im bezpieczeństwo.
 11. Załadunek zwierząt należy prowadzić z wykorzystaniem odpowiednich ramp, pomostów lub pochylni.

Profilaktyka chorób odzwierzęcych

1. W przypadku ugryzienia lub poturbowania przez zwierzęta lub po zranieniu przez przedmioty zanieczyszczone zwierzęcymi odchodami, wydaliniami, wydzielinami, płynami ustrojowymi lub ziemią, niezwłocznie należy odkażić ranę i zabezpieczyć odpowiednim opatrunkiem, a także zapewnić pomoc lekarską.
2. Przy kontaktach z osobnikami chorymi należy stosować odzież ochronną, sprzęt ochrony osobistej oraz w zależności od potrzeby inne środki ostrożności.
3. Konieczne jest ściśle przestrzeganie zasad higieny osobistej, częste mycie i dezynfekcja rąk.
4. Stosować środki dezynfekujące do przeprowadzenia doraźnego odkażania.
5. Wydzielić miejsce do składowania środków dezynfekujących oraz miejsce zapewniające właściwe warunki do przechowywania leczniczych produktów weterynaryjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych.
6. Prowadzić regularnie czynności odkażania, dezynsekcji i deratyzacji.
7. Osoby pracujące ze zwierzętami powinny być poddawane szczepieniom ochronnym.
8. Na terenie gospodarstwa należy wydzielić pomieszczenie do izolacji zwierząt agresywnych lub chorych.
9. W razie zagrożenia epizootycznego zabezpieczyć wszystkie wejścia/wyjścia, wjazdy/wyjazdy gospodarstwa w maty dezynfekcyjne.
10. Unikać kontaktów osób postronnych ze zwierzętami. Przy wejściach do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, umieścić tablice z napisem „OSOBOM NIEUPOWAŻNIONYM WSTĘP WZBRONIONY”.

Prace na wysokości lub w zagłębieniach

1. Prace na wysokości mogą wykonywać jedynie osoby, które nie mają do tego przeciwwskazań zdrowotnych.
2. Konieczne jest stosowanie właściwego obuwia z wyprofilowaną podeszwą antypoślizgową.
3. Na powierzchniach wzniesionych na wysokość powyżej 1 m nad poziom podłogi, gruntu lub na przejściach, na których w związku z wykonywaną pracą mogą przebywać osoby, należy zainstalować balustrady składające się z poręczy ochronnych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1 m i listew zaporowych o wysokości co najmniej 0,15 m. Jeżeli ze względu na rodzaj i warunki wykonywania pracy na wysokości zamontowanie balustrad jest niemożliwe, należy stosować inne skuteczne środki ochrony ludzi przed upadkiem z wysokości, odpowiednio do rodzaju i warunków wykonywania pracy, tj. szelki bezpieczeństwa z linką bezpieczeństwa, przymocowaną do stałych elementów konstrukcji lub szelki bezpieczeństwa z pasem biodrowym oraz kask.
4. Podczas prac na drzewach należy korzystać z bezpiecznych drabin (rozstawnych, wysięgnikowych), mocując je stabilnie do drzewa; unikać stawania na konarach i gałęziach.
5. Drabina używana w obejściu gospodarskim powinna być bezpieczna, tj.:
 - a. wykonana z mocnych podłużnic, których odległość jednej od drugiej wynosi minimum 0,3 m;
 - b. z mocnymi szczeblami, przymocowanymi do podłużnic w odstępach nie większych niż 0,3 m;
 - c. wyposażona w zabezpieczenia przed przechyleniem, odchyleniem do tyłu i poślizgiem: u góry – haki zaczepowe, u dołu – zakończenia gumowe lub ostre, dostosowane do podłoża;
 - d. wyposażona dodatkowo w uchwyty służące do przytrzymywania się w czasie wchodzenia i schodzenia;
 - e. drabinę przystawną należy ustawić pod kątem nachylenia 65–75° względem podłoża tak, aby wystawała co najmniej 0,75 m nad powierzchnię, na którą się wchodzi.
6. Schody powinny być prawidłowo skonstruowane, wykonane z antypoślizgowego materiału i wyposażone w wygodne poręcze umieszczone z obu stron, w miarę możliwości również zadaszone.

7. Nie zastawiać zbędnymi przedmiotami schodów, miejsc w pobliżu włazów, otworów i zejść z drabin.
8. Praca w zbiornikach powinna odbywać się pod stałym nadzorem innych osób, po uprzednim sprawdzeniu, czy przygotowanie organizacyjne i techniczne zapewni bezpieczeństwo pracownikowi/rolnikowi podczas wykonywania pracy.
9. Zbiorniki znajdujące się na terenie siedliska, tj. szamba, zbiorniki na gnojowicę i silosy zabezpieczyć pokrywami oraz ogrodzeniem zapobiegającym przypadkowemu wпадnięciu do nich.
10. Przed wejściem do zbiorników, tj. szamb, zbiorników na gnojowicę i silosów, należy je przewietrzyć celem usunięcia szkodliwych gazów.
11. Osoba wchodząca do wnętrza zbiornika powinna być wyposażona w odpowiednie środki ochrony indywidualnej, a w szczególności: szelki bezpieczeństwa z linką umocowaną do odpowiednio wytrzymałego elementu konstrukcji zewnętrznej, hełm ochronny, odzież ochronną oraz ochronny sprzęt zabezpieczający układ oddechowy. Osoba asekurująca powinna być wyposażona w środki ochrony indywidualnej takie, jak osoba wchodząca do wnętrza zbiornika.
12. W wykopach, zwłaszcza głębokich i wąskich, należy stosować zabezpieczenia przed osunięciem ziemi, a nad ich powierzchnią ustawiać barierki i taśmy ostrzegające. Wykopy powinny być oznakowane.
13. Podczas prac remontowo-budowlanych należy stosować rusztowania lub podesty z barierkami o mocnej i stabilnej konstrukcji.

Pozyskiwanie i obróbka drewna

1. Prace związane z pozyskiwaniem drewna takie jak: ścinka i obalanie drzew, zrywka oraz załadunek drewna powinny wykonywać co najmniej dwie osoby, a przed ich rozpoczęciem należy ustalić zasady komunikowania się.
2. Na miejscu ścinki musi zawsze znajdować się apteczka pierwszej pomocy. Należy zawsze mieć przy sobie telefon komórkowy i gwizdek.
3. Ciągniki i maszyny samojezdne używane na terenach leśnych powinny być wyposażone w bezpieczne kabiny lub ramy ochronne na wypadek wywrócenia i możliwości przygniecenia kierowcy, a maszyny używane do zrywki – we wciągarki linowe z kratownicą zabezpieczającą stanowisko operatora od strony wciągarki.
4. Osoby wykonujące prace związane z pozyskiwaniem drewna muszą zapoznać się z instrukcją obsługi użytkowanej maszyny bądź urządzenia oraz stosować się do jej zapisów. W miarę możliwości należy korzystać ze szkoleń dla pilarzy.
5. Pilarki oraz inne maszyny i urządzenia niesprawne technicznie powinny zostać wyłączone z użytkowania do czasu naprawy oraz zabezpieczone przed przypadkowym uruchomieniem.
6. Niedopuszczalne jest prowadzenie prac w lesie:
 - a. podczas ulewnego deszczu, burzy, śnieżyicy, gradu;
 - b. w gęstej mgle i przy wietrze, który może wpłynąć na zmianę założonego kierunku obalania drzew, powodować przedwczesne obalenie, pęknięcie drzew i konarów lub stanowić inne, szczególne zagrożenie dla pracujących osób;
 - c. przy temperaturze powietrza poniżej -20°C , a w przypadku prac na drzewach stojących poniżej -5°C ;
 - d. po zapadnięciu zmroku.
7. Za strefę niebezpieczną uważa się przestrzeń wokół urządzenia lub stanowiska pracy, w której wszyscy przebywający narażeni są na ryzyko urazu, utraty zdrowia lub życia, tj. w odległości 2-krotnej wysokości powalanego drzewa.
8. Podczas obsługi pilarki tarczowej należy:
 - a. przed rozpoczęciem prac sprawdzić stan techniczny m.in. osłon i zabezpieczeń;
 - b. drewno obrabiane układać w sposób niestwarzający zagrożenia wypadkowego;
 - c. używać pił tarczowych dostosowanych do rodzaju ciętego drewna;
 - d. zachować porządek wokół stanowiska pracy – odpadki, wióry i trociny usuwać po zatrzymaniu pracy pilarki.
9. Niedopuszczalne jest:
 - a. używanie pilarki tarczowej ze zdemontowanymi osłonami zabezpieczającymi;

- b. używanie pilarki tarczowej ze zużytą lub uszkodzoną piłą tarczową;
 - c. hamowanie biegu piły tarczowej przy użyciu ręki;
 - d. używanie pilarki bez klina rozszczepiającego przy cięciu wzdłużnym.
10. Aby uniknąć urazów podczas pracy pilarką łańcuchową (w tym także tych powodowanych jej odbiciem), należy przede wszystkim:
- a. pracować urządzeniem sprawnym technicznie i stosować specjalistyczne środki ochrony osobistej (odzież i obuwie robocze, rękawice antywibracyjne, kask, przyłbicę z siatki, nauszники przeciwhałasowe);
 - b. trzymać pilarkę oburącz podczas pracy;
 - c. nie ciąć pilarką na wysokości powyżej ramion;
 - d. nie wchodzić na rusztowania i drzewo z włączoną pilarką w celu wykonania cięcia;
 - e. nie pracować pilarką, stojąc na drabinie;
 - f. nie ciąć końcówką prowadnicy i unikać zetknięcia górnej ćwiartki końcówki prowadnicy z twardymi przedmiotami;
 - g. w celu ograniczenia ryzyka odbicia pilarki ze względu na występowanie siły popychającej wywieranej przez piłę łańcuchową do tyłu w kierunku operatora, unikać cięcia górną krawędzią prowadnicy;
 - h. nie pozostawiać włączonej pilarki bez nadzoru i włączonego hamulca;
 - i. odkładając pilarkę na dłuższy czas należy wyłączyć silnik i włączyć hamulec, przesuając do przodu osłonę przednią; w przypadku pilarki elektrycznej konieczne jest wyjęcie wtyczki z gniazdka;
 - j. pilarkę przenosić z wyłączonym silnikiem i włączonym hamulcem oraz nałożoną na prowadnicę osłonę, przestrzegając zasady, że pilarkę trzyma się za uchwyt przedni, prowadnicą skierowaną do tyłu;
 - k. w razie uszkodzenia lub przecięcia kabla zasilającego pilarki elektrycznej natychmiast wyjąć wtyczkę z gniazdka,
 - l. podczas wykonywania wszelkich prac regulacyjnych i konserwacyjnych wyłączyć pilarkę (jeśli jest to pilarka elektryczna, należy koniecznie wyjąć wtyczkę z gniazdka);
 - m. drewno przycinane pilarką łańcuchową powinno być umieszczone w stabilnych stojakach, a nie leżeć bezwładnie na stosie; pod żadnym pozorem nie wolno przytrzymywać go stopą.
11. Drewno opałowe składować w przewiewnych i nasłonecznionych miejscach, zabezpieczonych przed opadami atmosferycznymi i wilgocią. Składować z dala od ciągów komunikacyjnych i zabezpieczać przez niekontrolowanym osunięciem.

Postępowanie w razie wypadku przy pracy rolniczej

1. W razie zaistnienia wypadku przy pracy rolniczej należy przede wszystkim opanować emocje i działać racjonalnie:
 - a. zabezpieczyć miejsce zdarzenia i zapewnić bezpieczeństwo poszkodowanemu oraz osobom udzielającym pomocy;
 - b. w zależności od rodzaju zdarzenia usunąć źródło zagrożenia, unieruchomić maszynę lub urządzenie, odłączyć napęd lub źródło prądu, zabezpieczyć miejsce przed dostępem osób trzecich, a po zmroku – odpowiednio oświetlić i oznakować miejsce wypadku;
 - c. niezwłocznie udzielić pomocy poszkodowanemu i wezwać pomoc, dzwoniąc na bezpłatne telefony alarmowe: 112, 999, 998, 997 i informując o rodzaju zdarzenia, miejscu wypadku, liczbie i stanie osób poszkodowanych, a następnie poinformować o okolicznościach wypadku przybyłe na miejsce zdarzenia służby ratownicze.
2. Wypadek przy pracy rolniczej osoby ubezpieczonej w KRUS należy zgłosić bez zbędnej zwłoki w najbliższej jednostce Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a miejsce i przedmioty związane z wypadkiem w miarę możliwości zabezpieczyć do czasu przeprowadzenia oględzin przez pracownika KRUS.

KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

www.krus.gov.pl